

YTTRANDE

2016-12-19

Till kommunstyrelsen

Remiss från Justitiedepartementet – ”Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten” (SOU 2016:71) (dnr Ju2016/07760/L6), STK-2016-1191

Justitiedepartementet har berett Malmö kommun tillfälle att avge yttrande i rubricerat ärende.

Valnämnden i Malmö kommun behandlade ärendet vid sammanträde den 19 december 2016 varvid nämnden beslutade att avge följande yttrande.

Snabbare omval

Valnämnden tillstyrker utredningens förslag vad avser regeländringar i omvalsförfarandet samt vid prövningen av överklaganden av beslut av att fastställa utgången av ett val. Förslagen leder till att omval blir ett omval och inte ett nytt val samt att den nya ordningen för omval och överklaganden av valresultat inte blir onödigt tungrott och tidskrävande. De föreslagna ändringarna i valsystemet bör också bidra till att stärka förtroendet för hur omval samt överklaganden hanteras.

Förstärkt skydd för valhemligheten

Valnämnden avstyrker betänkandets förslag vad avser de delar som avser att valesdlar ska placeras innanför valskärmarna. Valnämnden tillstyrker dock de delar som avser ökat fokus på vad fria och hemliga val innebär vid valmyndighetens information till väljarna och länsstyrelsens utbildning av valnämnderna.

Valnämnden delar betänkandets uppfattning om att valhemligheten i stort är tillgodosedd genom det nuvarande systemet men att det finns utrymme för förbättringar. Utredningens förslag om att valesdlarna ska placeras innanför valskärmarna menar dock valnämnden är alltför långtgående då förslaget leder till stora praktiska valadministrativa problem och är mycket kostsamt.

Valnämnden i Malmö har vid tidigare val fattat beslut om i vilken ordning valsedlarna ska placeras i valsedelställen och har tagit fram en schematisk bild över detta som har delats ut till röstmottagarna och anslagits på röstmottagningsställena och i vallokaler. Det faktum att partierna från och med valet 2018 måste anmäla deltagande vid val senast 30 dagar före valdagen kommer härvid att underlätta arbetet med placering och ordning i valsedelställen. Vad gäller partiernas namnvalsedlar, så har valnämnden beslutat att partierna lämnar namnvalsedlarna till röstmottagarna och att det är röstmottagarna som fyller på i valsedelställen på av valnämnden anvisad plats. Allt för att så långt möjligt säkerställa ordningen bland valsedlarna. Partierna får lämna så många namnvalsedlar som får plats i anvisat fack i valsedelstället. Valnämnden tar inget ansvar för att kontrollera eller meddela partierna när deras namnvalsedlar tar slut utan detta får partierna själva kontrollera. Det skulle leda till mycket extra arbete och ökad risk för särbehandling om valnämnden tog på sig ett sådant ansvar. Valnämnden har under tidigare val inte mottagit särskilt många klagomål rörande valhemligheten. Däremot har det förekommit sabotage i form av att någon tar med sig samtliga valsedlar för ett visst parti eller att man medvetet täcker över eller omplacerar andra partiers valsedlar. Väljare uppmanas av röstmottagarna att ta flera olika valsedlar för att på så sätt skydda sin valhemlighet.

Till skillnad från vad utredningen anför anser valnämnden att utredningens förslag med valsedlar innanför valskärmen medför att röstmottagare måste kontrollera ordningen bland valsedlarna efter varje väljare mot bakgrund av det ansvar som valnämnden har enligt vallagen för att vissa partiers partivalsedlar alltid ska finnas på plats. Även med en lathund kommer detta kontrollarbete att ta tid bland annat eftersom väljare medvetet och omedvetet har en tendens att flytta runt bland valsedlarna och ställa tillbaka dessa på fel ställen och då sabotage förekommer. Det kan även förekomma att väljaren ställer dit andra, felaktiga valsedlar. Detta omfattande kontrollarbete kommer att leda till köbildning och väntetid. Valnämnden tror inte att utredningens uppskattning om ytterligare två röstmottagare per ställe härvid är tillräckligt. Det bör även i sammanhanget nämnas den svårighet som valnämnden upplever när det gäller att rekrytera röstmottagare. Detta gäller särskilt poster som kräver ett visst ansvarstagande så som ordförande och vice ordförande.

Valnämnden ställer sig även frågande till hur utplaceringen av partiernas namnvalsedlar ska gå till vid en placering av valsedlarna innanför skärmen. Namnvalsedlarna lämnas löpande under pågående röstmottagning och röstmottagarna måste då sätta ut dessa direkt och få tillgång till samtliga valskärmar. Samtidigt är det så att partierna vid ett system där valsedlarna finns bakom valskärmarna inte själva rimligen kan kontrollera om deras namnvalsedlar har tagit slut vilket innebär att röstmottagarna kommer att tvingas ta på sig ett ansvar även för namnvalsedlarna och således meddela partierna när dessa tagit slut. Så som anges ovan kommer detta att medför mycket extra arbete och väcka många tillämpningsfrågor. Till detta kommer att utredningens förslag är mycket kostsamt främst eftersom det kräver inköp

av en stor mängd nya valskärmar och förordande av många fler röstmottagare. Frågan är om det man vinner med utredningens förslag i form av en förstärkt valhemlighet är rimligt i förhållande till de praktiska problem som uppstår och den stora kostnaden.

Valnämnden förordar istället en lösning där valhemligheten stärks genom bättre avskärmning och förbättrad avskildhet vid valsedelställen tillsammans med utökad information till väljarna från valmyndigheten och valnämnderna om vad valhemligheten innebär och hur denna bästa kan värnas. Länsstyrelserna bör även tillmäta frågan större utrymme vid utbildning av valnämnderna. Det uppstår praktiska utmaningar även med den av valnämnden förordade lösningen men dessa är enligt valnämndens uppfattning lättare att hantera inom ramen för nuvarande system och vid valet av röstmottagningsställen och vallokaler. Valnämnden har redan i dag på de större röstmottagningsställena flera platser där valsedlar finns utlagda för att åstadkomma bättre flöde och service åt väljarna. Dessa skulle på ett relativt enkelt sätt kunna skärmas av ytterligare. Så som angivits ovan är valnämnden även av uppfattningen att utredningens förslag kräver att röstmottagarna kontrollerar ordningen bland valsedlarna innanför skärmarna efter varje väljare. Även med den av valnämnden förordade lösningen med ytterligare avskärmning krävs förstärkt kontroll. Kontrollerna bedöms dock inte behöva ske efter varje väljare och antalet valsedelställen som måste kontrolleras är färre vilket minskar risken för köbildning och väntetid. Valnämnden menar dock att väljarna kan få tvingas acceptera viss väntetid för att vinna ordning och reda, tillförlitlighet och rättsäkerhet vid valprocessen.

En lösning med bättre avskärmning och avskildhet vid valsedelställen tillsammans med förstärkt information och utbildning kring valhemligheten framstår sammantaget för valnämnden som mest lämplig och minst komplicerad för att uppnå en förstärkning av valhemligheten. Till detta kommer inte minst kostnadsaspekten. En lösning med ökad avskärmning medför visserligen en kostnadsökning i form av bland annat inköp av skärmar och behov av ytterligare röstmottagare men inte i tillnärmelsevis samma stora omfattning som utredningens förslag.

Valnämnden ser för framtiden även ett behov av att ytterligare se över och utreda frågan kring valsedlar bland annat avseende deras utformning och tillhandahållande. Intressant i detta sammanhang hade varit att närmare undersöka till exempel det system man har i Danmark med en gemensam valsedel för alla partier eller det i Estland använda systemet där väljaren själv skriver en kod för parti och kandidat på valsedeln. Naturligt hade även varit att gå vidare med försöksverksamhet med elektronisk röstning. Valnämnden har sedan tidigare anmält intresse för att vara pilotkommun vid ett eventuellt elektroniskt val. Utredningens förslag riskerar härvid att på ett mycket kostsamt sätt bygga in oss i ett system som ändå kan komma att ersättas med något helt nytt i framtiden.

För det fall att utredningens förslag genomförs såvitt avser placering av valsedlarna innanför valskärmarna förutsätts att kommunen till fullo blir kompenserad för de ökade kostnader som uppstår. En grov uppskattning av dessa kostnader hamnar för Malmös del på ca 8 miljoner kronor. Kostnaderna avser bland annat inköp av ca 700 nya valskärmar och arvode för ytterligare ca 600-650 röstmottagare (en ökning avseende röstmottagare med ca 50 %).

För valnämnden i Malmö stad

Nils Karlsson
ordförande

/Jan Hoffnell

Michael Hård af Segerstad (SD) har lämnat en skriftlig reservation till valnämndens yttrande, bilaga.